OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Yksityisoikeus- ja oikeudenhoito-osasto **Vastine**
Yksityisoikeus ja maksukyvyttömyys

16.10.2020

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Oikeusministeriön vastine lakivaliokunnalle annettujen kirjallisten huomautusten johdosta (HE 164/2020 vp)

1. Yleistä

Seuraavat lausunnot ovat olleet oikeusministeriön käytössä:

- Konkurssiasiamies Helena Kontkanen
- Verohallinto, johtava asiantuntija Seija Kareinen
- Suomen Asianajajaliitto, asianajajat Hanna Räihä-Mäntyharju ja Nina Träskbäck
- Elinkeinoelämän Keskusliitto EK, Lauri Koskentausta
- Finanssiala ry, Lea Mäntyniemi ja Antti Laitila
- Suomen Yrittäjät, lainsäädäntöasioiden päällikkö Tiina Toivonen
- Suomen Perimistoimistojen Liitto ry
- Takuusäätiö, toimitusjohtaja Juha A. Pantzar ja johtaja/lakimies Minna Backman
- Professori Tuula Linna
- Professori Veli-Pekka Viljanen

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki konkurssilain 2 luvun 3 §:n väliaikaisesta muuttamisesta. Laki vastaisi sisällöltään voimassaolevaa väliaikaista lakia. Velallista ei oletettaisi maksukyvyttömäksi

sillä perusteella, että hän ei ole viikon kuluessa velkojan maksukehotuksesta maksanut velkojan selvää ja erääntynyttä saatavaa. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian ja olemaan voimassa 31 päivään tammikuuta 2021 asti.

Hallituksen esityksen lakivaliokunnassa saama asiantuntijapalaute on jakaantunutta. Konkurssiasiamies, Verohallinto ja Suomen perimistoimistojen liitto ry vastustavat ehdotusta tai suhtautuvat siihen varauksellisesti. Elinkeinoelämän Keskusliitto EK, Takuusäätiö ja Suomen Yrittäjät ry tukevat ehdotusta. Finanssiala ry toteaa ymmärtävänsä tarpeen jatkaa väliaikaisen lain voimassaoloa, mutta painottaa, että kyseessä on poikkeussäännös, joka ei saa muodostua pääsäännöksi. Professori Linna pitää tehtyä toimenpidettä alun perin vääränä, muttei vastusta lain voimassaoloajan pidentämistä. Professori Viljanen katsoo, että lakiehdotus ei ole valtiosääntöoikeudellisesti ongelmallinen.

Yksikään lausunnonantaja ei ole tehnyt lakiehdotukseen sellaisia muutosehdotuksia, jotka edellyttäisivät oikeusministeriön kannanottoa. Seuraavassa esitetään kuitenkin oikeusministeriön kannanotot lakivaliokunnan esittämiin kysymyksiin.

2. Lain voimassaoloajan uudelleenarviointi ja muut tukitoimet

Suomen Yrittäjät ry toivoo, että eduskunta edellyttäisi hallitusta tarkastelemaan riittävän ajoissa, tulisiko konkurssilain väliaikaista muuttamista jatkaa tammikuun 2021 jälkeenkin. *Verohallinto* katsoo, että lain voimassaoloaikaa ei pidä jatkaa, vaan jatkamisen sijasta tarvittaisiin yrityksille suunnattuja muita tukitoimia.

> *Oikeusministeriön* arvio tällä hetkellä käytettävissä olevien tietojen valossa, ettei lain voimassaoloaikaa ole perusteltua jatkaa enää tammikuun lopun 2021 jälkeen. Lakiehdotuksella on sen tavoittelemien yritysten selviytymiseen liittyvien myönteisten vaikutusten lisäksi joukko kielteisiä vaikutuksia: kilpailu vääristyy, yritysten velkaantuminen jatkuu, väärinkäytösmahdollisuudet yrityksissä kasvavat, takaisinsaannit vaikeutuvat ja selvittämistarpeet kasvavat. Mitä kauemmin laki on voimassa, sen suurempi on konkurssien määrä lain voimassaolon päättymisen jälkeen.
>
> Hallitus on koko koronakriisin ajan pyrkinyt kaikin keinoin tukemaan yrityksiä ja suojelemaan työpaikkoja vallitsevassa vaikeassa tilanteessa. Hallitus arvioi jatkuvasti sekä yri-

tysten asemaa helpottavien taloudellisten tukitoimien että lainsäädännöllisten toimenpiteiden tarvetta. Oikeusministeriön toimialalta voidaan mainita eduskunnan käsiteltävänä oleva lakiehdotus, jolla jatketaan ulosoton joustoja kuudella kuukaudella (HE 157/2020 vp). Toisena esimerkkinä lainsäädäntötoimista on pian eduskunnalle annettava esitys, jolla perintälakia muutetaan väliaikaisesti maksuvaikeuksiin joutuneiden yritysten aseman helpottamiseksi (säädetään perintäkuluista nykyistä tarkemmin ja rajoitetaan tratan käyttöä).

3. Siirtymäsäännös

Lakivaliokunta toteaa, että edellinen hallituksen esitys oli hyväksyttävissä mm. sillä perusteella, että siirtymäsäännös kohdisti vaikutuksensa covid-19 aikaan ja tapauksiin. Lakivaliokunta esittää kysymyksen siitä, toimiiko siirtymäsäännös tällä kertaa vastaavalla tavalla kohdistavasti ja rajaavasti.

Oikeusministeriö toteaa, että siirtymäsäännöksen vaikutukset ovat vastaavat kuin konkurssilain 2 luvun 3 §:n väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain 291/2020 vaikutukset. Samoin kuin voimassa olevaa väliaikaista lakia, nyt ehdotettua väliaikaista lakia ei sovelleta, jos konkurssiuhkainen maksukehotus on annettu tiedoksi ennen 1.3.2020 tai jos se perustuu sellaisten saatavien suorittamatta jättämiseen, jotka ovat erääntyneet ennen 1.3.2020. Väliaikainen laki kohdistuu siis edelleen niihin velallisiin, joiden talousvaikeudet ovat peräisin koronaviruspandemian ajalta, mutta koronaviruspandemian yrityksille aiheuttama kriisiaika on osoittautunut pidemmäksi kuin alun perin arvioitiin.

4. Vaikutukset takaisinsaanteihin ja palkkaturvaan

Lakivaliokunta pyytää selvitystä siitä, miten lakiehdotus vaikuttaa takaisinsaanteihin ja palkkaturvaan.

Oikeusministeriö toteaa, että lakiehdotus vaikuttaa takaisinsaanteja vaikeuttavasti. Konkurssitilanteissa eniten käytettyjen takaisinsaantiperusteiden, esimerkiksi takaisinsaannista konkurssipesään annetun lain (758/1991) 10 §:n mukaisen velan maksun peräänтymisen, määräaika on vain kolme kuukautta taaksepäin konkurssihakemuksen tekemisestä. Sitä ennen tehtyjä oikeustoimia ei voida peräyttää mainitulla perusteella. Toi-

saalta velallisen läheiselle suoritetun maksun samoin kuin eräiden muiden takaisinsaantiperusteiden määräajat ovat huomattavasti pitempiä, jolloin maksu voi olla peräytettävissä niiden nojalla.

Palkkaturvan osalta oikeusministeriö toteaa, että palkkaturvan saamisen edellytyksenä on työnantajan maksukyvyttömyys, joka voidaan osoittaa muun muassa sillä, että työnantaja on asetettu konkurssiin. Palkkaturvalain (866/1998) 5 §:n 1 momentin mukaan saatavaa on haettava palkkaturvana kolmen kuukauden kuluessa sen erääntymisestä. Lakiin tai sopimukseen perustuvaa vahingonkorvausta tai hyvitystä, jolla ei ole erityistä eräpäivää, on haettava palkkaturvana kolmen kuukauden kuluessa tuomion lainvoimaiseksi tulosta tai vakiintunutta työmarkkinakäytäntöä noudattaen solmitun sopimuksen tekemisestä. Pykälän 2 momentin mukaan saatavan eräpäivän siirtoa koskeva sopimus sitoo palkkaturvaviranomaista, jos sopimus on tehty ennen saatavan erääntymistä, ja se on sitova työnantajan ja työntekijän välisessä suhteessa. Lisäksi edellytetään, että sopimus on tehty kirjallisesti tai eräpäivän siirto on muutoin todennettavissa.

Vaikeassa taloudellisessa tilanteessa olevilla yrityksillä saattaa olla maksamattomia palkkasaatavia, joita on esimerkiksi sovittu myöhemmin maksettaviksi. Käytännössä sopimus palkkasaatavien maksamisesta myöhemmin ei usein sido palkkaturvaviranomaista, koska sopimusta ei ole tehty palkkaturvalain 5 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla. Palkkaturvan hakemisen määräaika tulkitaan tällöin saatavan alkuperäisen eräpäivän mukaisesti. Kun työntekijät hakevat saatavia palkkaturvana vasta uuden sovitun eräpäivän jälkeen, alun perin yli kolme kuukautta sitten erääntyneitä saatavia ei voida maksaa palkkaturvana. On oletettavaa, että koronaviruspandemian aiheuttamissa poikkeustilanteessa tällaisia eräpäivän siirtoa koskevia sopimuksia on tehty tavallista enemmän.